

Archidiecezjalna Komisja Liturgiczna
Archidiecezjalna Komisja ds. Śpiewu i Muzyki Sakralnej

Instrukcja duszpastersko-liturgiczna

KU ODNOWIE ŻYCIA LITURGICZNEGO ARCHIDIECEZJI GDAŃSKIEJ

ZATWIERDZONA DEKRETEM

ARCYBISKUPA TADEUSZA WOJDY SAC, METROPOLITY GDAŃSKIEGO

Z DN. 28 LISTOPADA 2026 R. (ZNAK AKT VIII A 4-1/2026)

WCHODZI W ŻYCIE Z DNIEM 29 LISTOPADA 2026 R. ZAWARTE W NIEJ PRZEPISY O CHARAKTERZE NORMATYWNYM OBOWIĄZUJĄ NA TERENIE ARCHIDIECEZJI GDAŃSKIEJ WSZYSTKICH DUCHOWNYCH, OSOBY KONSEKROWANE I WIERNYCH ŚWIECKICH, STOSOWNIE DO ICH STANU, URZĘDU I PEŁNIONYCH FUNKCJI, Z ZACHOWANIEM PRAWA POWSZECHNEGO KOŚCIOŁA.

ZA ZAPOZNANIE OSÓB ZAANGAŻOWANYCH W LITURGIĘ Z TREŚCIĄ INSTRUKCJI ORAZ CZUWANIE NAD REALIZACJĄ JEJ POSTANOWIEŃ ODPOWIADAJĄ PROBOSZCZOWIE, ADMINISTRATORZY PARAFII, REKTORZY KOŚCIOŁÓW I KAPELANI. TROSKĘ O JEJ WDRAŻANIE POWIERZONO ARCHIDIECEZJALNEJ KOMISJI LITURGICZNEJ ORAZ ARCHIDIECEZJALNEJ KOMISJI DS. ŚPIEWU I MUZYKI SAKRALNEJ, WE WSPÓŁPRACY Z WYDZIAŁEM DUSZPASTERSKIM KURII METROPOLITALNEJ GDAŃSKIEJ.

POSTANOWIENIA WYMAGAJĄCE PRZYGOTOWANIA ORGANIZACYJNEGO, FORMACYJNEGO LUB MATERIALNEGO NALEŻY REALIZOWAĆ STOPNIOWO, NIE PÓŹNIEJ JEDNAK NIŻ DO DNIA 16 MAJA 2027 R.

Wprowadzenie

U progu nowego roku duszpasterskiego i liturgicznego podejmujemy refleksję nad życiem liturgicznym Archidiecezji Gdańskiej. Liturgia bowiem, będąc źródłem i szczytem życia chrześcijańskiego (por. *Konstytucja o liturgii*, 10), zajmuje szczególne miejsce w trosce duszpasterskiej Kościoła.

Celem niniejszej instrukcji jest pogłębienie wśród duchowieństwa, osób konsekrowanych i wiernych świeckich świadomości wielkości sprawowanych misteriów oraz ich znaczenia na drodze do świętości. Szczere i autentyczne zaangażowanie serca w celebrację świętych misteriów służy coraz pełniejszemu zjednoczeniu człowieka z Bogiem, dokonującemu się w sakramentach.

Potrzebę odnowy życia liturgicznego dostrzega również coraz liczniejsze grono wiernych świeckich, upominających się o godne i pełne pietyzmu sprawowanie Mszy Świętej. Jest to wyraz rosnącej świadomości znaczenia liturgii, która w sposób szczególny kształtuje wiarę Ludu Bożego, buduje wspólnotę Kościoła i prowadzi wiernych do osobistego spotkania z Chrystusem. Tym bardziej potrzeba nam wspólnej refleksji nad jakością sprawowanych celebracji oraz podejmowania konkretnych działań służących ich odnowie.

Szacunek dla liturgii

W katechezie, poświęconej reformie liturgicznej Soboru Watykańskiego II, wygłoszonej 27 maja 2026 r., papież Leon XIV zaapelował do odpowiedzialnych za przygotowanie i sprawowanie liturgii, „aby zawsze zachowywali szacunek dla tekstów i norm liturgicznych". Szacunek ten wyraża pokorę wobec wielkości Boga oraz „szczerą wierność komunii eklezjalnej". Odwołując się do soborowego magisterium, Ojciec Święty przypomniał też, że „nikomu nie wolno na własną rękę niczego dodawać, usuwać ani zmieniać w liturgii".

Należy podkreślić, że wszyscy wierni mają prawo do prawdziwej liturgii, a dotyczy to w sposób szczególny Eucharystii, która jest sakramentem jedności. Powinna więc być zawsze sprawowana w sposób niezmieniony, zgodny z nauczaniem Kościoła, jak określają to przepisy liturgiczne. Liturgia nie może być źródłem jakichkolwiek podziałów (por. *Redemptionis Sacramentum*, 12). Nie może też być miejscem realizacji własnych celów czy wprowadzania nieupoważnionych innowacji (por. *Ecclesia de Eucharistia*, 52).

Stanowczo przypominamy, że nikomu nie wolno na własną rękę niczego dodawać, opuszczać ani zmieniać w obrzędach Mszy Świętej, z zachowaniem możliwości przewidzianych w księgach liturgicznych. Normy Kościoła dotyczące troski o integralne oraz godne sprawowanie Eucharystii są bardzo jasne. *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego* (nr 24) określa służebną rolę kapłana w czasie celebracji Mszy Świętej: „Kapłan winien pamiętać, że jest sługą świętej liturgii". Wszelkie dodatkowe modlitwy, które nie są częścią Mszy, jak np. modlitwa do św. Michała Archanioła, należy odmawiać po zakończeniu Eucharystii, czyli po błogosławieństwie i rozesłaniu wiernych. Alternatywnie można je odmawiać np. po różańcu przed Mszą Świętą, tam, gdzie taki zwyczaj istnieje.

Papież Franciszek podczas spotkania z uczestnikami sesji plenarnej Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów (2019 r.) przypomniał, że liturgia jest skarbem, który „trzeba przyjąć w pokorze i krzewić z miłością, bo stanowi on niezastąpiony pokarm dla

wzrostu Ludu Bożego. W liturgii nie ma miejsca na «zrób to sam»". Dwa lata później (2021 r.), z okazji ogłoszenia motu proprio *Traditionis custodes*, Ojciec Święty w *Liście do biskupów jako stróżów liturgii* napisał: „Podobnie jak Benedykt XVI, ja również ubolewam nad faktem, że w wielu miejscach odprawiano liturgię nie stosując się do wskazań nowego Mszału, które rozumiano wyłącznie jako przyzwolenie na kreatywność liturgiczną – a nawet jako wymaganie takowej. To często prowadziło do trudnych do zniesienia deformacji liturgii" (Komisja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Konferencji Episkopatu Polski, *Pro memoria na temat integralności Mszy Świętej*, 27 września 2021 r.).

Przypominamy jednocześnie, iż liturgię można sprawować tylko z zatwierdzonych ksiąg liturgicznych, czyli takich, które na początku zamieszczają dekrety rzymskiej Dykasterii ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów i Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski.

Ponadto liturgię należy sprawować zawsze według kalendarza liturgicznego jako podstawowego narzędzia planowania celebracji. Rok liturgiczny stanowi bowiem dla każdego chrześcijanina drogę zbawienia. Kalendarz liturgiczny jest ciągle aktualizowany. Każda kanonizacja i beatyfikacja dodaje do kalendarza nowych świętych i błogosławionych. Kościół żyje, gdyż centrum pozostaje niezmiennie Chrystus. Musimy mieć świadomość, że kalendarz liturgiczny wyznacza czas święty i ukierunkowuje właściwie naszą duchowość.

Ewangelizacyjna energia liturgii

Kościół żyje i działa w konkretnym czasie. W „przededniu" synodu archidiecezjalnego pragniemy jeszcze adekwatniej odpowiedzieć na wyzwania i znaki współczesnej epoki. Naszym nadrzędnym celem musi być świadome, czynne i pełne uczestnictwo w misterium Chrystusa, które stanowi fundament naszej chrześcijańskiej wiary. Od wieków liturgia jest siłą ewangelizacji. W ciągłości z żywą i autentyczną tradycją Kościoła pragniemy odnowić nasz zapał i dynamizm, by jeszcze bardziej podążać ku pełni prawdy. W tym kontekście należy właściwie ukazywać znaczenie sacrum w liturgii, pamiętając, że chodzi nie tylko o fascynację obrzędami czy zewnętrzne piękno, ale przede wszystkim o głębokie doświadczenie obecności Boga.

W to zadanie wpisuje się również liturgia pontyfikalna sprawowana pod przewodnictwem biskupa w katedrze. „Biskup diecezjalny (…), pierwszy szafarz Bożych misteriów w powierzonym mu Kościele, jest opiekunem, zwierzchnikiem i stróżem całego życia liturgicznego. W celebracjach odbywających się pod jego przewodnictwem, zwłaszcza w sprawowaniu Eucharystii, którego on dokonuje z udziałem prezbiterium, diakonów i ludu, ujawnia się misterium Kościoła. Dlatego te celebracje mszalne winny być przykładem dla całej diecezji" (por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, 22).

Triduum Paschalne jedną wielką celebracją

Święte Triduum Męki i Zmartwychwstania Pańskiego stanowi szczyt całego roku liturgicznego. Takie znaczenie, jakie niedziela ma w tygodniu, uroczystość Wielkanocy ma w roku liturgicznym (por. *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, 18; *Konstytucja o liturgii*, 106).

W kontekście odnowy życia liturgicznego naszej archidiecezji należy przypomnieć o odpowiednio wczesnym rozpoczęciu przygotowań tych celebracji (podział funkcji liturgicznych, czytań, śpiewów, zachowanie rozsądku przy organizowaniu Grobu Pańskiego z wykluczeniem jakichkolwiek akcentów niegodnych miejsca). Należy angażować coraz szerszą

grupę wiernych. W ten sposób można uniknąć rutyny i działania w pośpiechu w bliskości świąt, tak by nawyk nie zastąpił żywego doświadczenia misterium.

Proboszczowie, administratorzy oraz rektorzy kościołów są zobowiązani do należytego pouczenia wiernych o znaczeniu Triduum Paschalnego oraz o symbolice znaków tego czasu, tak aby wspólnota mogła świadomie i owocnie uczestniczyć w świętych obrzędach.

W trosce o godne przeżycie liturgii i wierne zachowanie znaków celebracji, mając na uwadze przepisy zawarte w *Mszale Rzymskim dla diecezji polskich*, wydaniu z 2013 r., jak również w *Liście okólnym o przygotowaniu i obchodzeniu Świąt Paschalnych* Kongregacji ds. Kultu Bożego z dnia 16 stycznia 1988 r. oraz w *Dekrecie Arcybiskupa Metropolity Gdańskiego w sprawie obchodów Wigilii Paschalnej* z dnia 5 marca 2026 r., wydanym w myśl kan. 838 § 4 *Kodeksu Prawa Kanonicznego*, przypominamy najważniejsze wskazania:

Msza Wieczerzy Pańskiej

1. Przed Mszą Wieczerzy Pańskiej tabernakulum powinno być zupełnie puste. W czasie tej liturgii należy konsekrować tyle chleba, by wystarczyło do udzielania Komunii Świętej również podczas Liturgii Męki Pańskiej. Ponadto należy konsekrować hostię przeznaczoną do wystawienia w Grobie Pańskim.
2. Zaleca się zachowywanie (wprowadzenie) obrzędu obmywania nóg wiernym, który następuje po homilii.
3. Zaleca się również udzielenie Komunii Świętej pod dwiema postaciami.
4. Po modlitwie po Komunii Najświętszy Sakrament przenosi się w procesji do odpowiednio ozdobionej kaplicy adoracji.

Liturgia Męki Pańskiej

1. Tylko celebrans i diakon lub diakoni asystujący padają na twarz po oddaniu czci ołtarzowi podczas procesji wejścia (por. *Mszał Rzymski*, s. 133; *Ceremoniał Liturgicznej Posługi Biskupów*, 316).
2. Szaty mszalne zakładają tylko celebrans i diakon lub diakoni asystujący (por. *Ceremoniał Liturgicznej Posługi Biskupów*, 315).
3. Adoruje się tylko jeden Krzyż. Jeżeli z powodu wielkiej liczby uczestników liturgii nie wszyscy mogą podejść do Krzyża i oddać mu cześć, obrzęd adoracji można odprawić w następujący sposób: gdy część wiernych odda cześć Krzyżowi, kapłan bierze go, staje pośrodku przed ołtarzem i w krótkich słowach zachęca zgromadzonych do adoracji. Następnie podnosi Krzyż i tak go trzyma przez pewien czas, by wierni w milczeniu oddali mu cześć.
4. W kaplicy Grobu Pańskiego powinien być ołtarz, choćby przenośny, i tabernakulum do przechowywania Najświętszego Sakramentu. Monstrancję okrytą welonem można wystawić na ołtarzu lub na tronie, który powinien być umieszczony blisko ołtarza.

Wigilia Paschalna

1. Liturgię należy rozpocząć nie wcześniej niż o godzinie 20.00. Rozpoczęcie celebracji może nastąpić później, nigdy jednak przed wskazaną godziną.
2. Paschał ma być wykonany z naturalnego wosku i powinien być prawdziwą świecą, a nie jej imitacją. Paschał winien być nowy, okazały oraz przygotowany zgodnie z przepisami liturgicznymi.

3. Orędzie Paschalne śpiewa diakon, kapłan lub kantor. Kantor nie prosi celebransa o błogosławieństwo – czyni to tylko diakon. Przed śpiewem Orędzia diakon lub kapłan okadza najpierw księgę, a potem paschał.
4. Przypominamy, że paschał okadza się wyłącznie podczas Wigilii Paschalnej, co oznacza, że okadza się go tylko raz w ciągu roku liturgicznego, podobnie jak jeden raz śpiewa się Exsultet.
5. Zgodnie z przepisami liturgicznymi procesja rezurekcyjna może odbywać się po Wigilii Paschalnej lub rano.
6. Figury Zmartwychwstałego nie stawia się na ołtarzu, lecz obok niego.

Niedziela – Pascha tygodnia

W pierwszym dniu każdego tygodnia, w niedzielę, Kościół celebruje oraz sakramentalnie uobecnia całe misterium męki i zmartwychwstania Pana. Tradycja ta wywodzi się od samego dnia Zmartwychwstania Chrystusa. Dlatego niedzielę uważamy za pierwotny dzień świąteczny (por. *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, 4). W tradycji liturgicznej, szczególnie w Kościołach wschodnich, każda niedziela jest nazywana również „małą Paschą".

Tego dnia Zmartwychwstały Jezus gromadzi swój lud, karmi go swoim Słowem i Ciałem oraz posyła do dawania świadectwa. Niedziela jest więc dniem Pańskim, dniem Kościoła, dniem radości i odpoczynku, a zarazem zapowiedzią ósmego dnia – wieczności i powtórnego przyjścia Pana (por. *Konstytucja o liturgii*, 106; *Dies Domini*, 1, 18-19, 30-33, 35, 49, 52, 64-67 i 75).

Z paschalnej natury niedzieli wynika obowiązek szczególnie starannego przygotowania Mszy Świętej. Nie ma bowiem prawdziwej niedzieli bez Eucharystii, ponieważ to ona wypełnia najgłębsze ludzkie pragnienia. Należy zadbać zatem o pełne i spokojne sprawowanie obrzędów, właściwy dobór i wykonanie śpiewów, zachowanie przewidzianych chwil milczenia, homilię zakorzenioną w słowie Bożym i odpowiednie przygotowanie posługujących. Polecamy zatem, aby w każdą niedzielę przynajmniej jedna z parafialnych Mszy Świętych była sprawowana w sposób uroczysty, z użyciem kadzidła, akolitek oraz Ewangeliarza.

Zachęcamy również duszpasterzy, aby nie obawiali się sprawowania Mszy Świętej w języku łacińskim według obowiązującego *Mszału Rzymskiego*. Łacina stanowi ważny element dziedzictwa liturgicznego Kościoła rzymskiego, a jej obecność w liturgii może służyć pogłębieniu świadomości jedności i powszechności Kościoła. Wprowadzanie języka łacińskiego do celebracji powinno być poprzedzone odpowiednim przygotowaniem wiernych, obejmującym katechezę liturgiczną, wyjaśnienie znaczenia tekstów oraz naukę modlitw i śpiewów, tak aby umożliwić im świadome, pełne i czynne uczestnictwo w sprawowanych misteriach. Wierni pragnący uczestniczyć w liturgii sprawowanej według *Mszału Rzymskiego* z 1962 r. mogą korzystać z posługi działającego w naszej archidiecezji Duszpasterstwa Tradycji Katolickiej.

Przestrzegamy jednak przed wartościowaniem Eucharystii ze względu na język, sposób czy stopień uroczystości jej sprawowania. W każdej ważnie sprawowanej Mszy Świętej uobecnia się to samo misterium paschalne Chrystusa, który jest w niej rzeczywiście obecny. Różnice w sposobie celebracji oraz związane z nimi preferencje wiernych nie mogą stawać się źródłem podziałów we wspólnocie Kościoła. Eucharystia jest bowiem sakramentem jedności.

Ponadto, rozkład niedzielnych Mszy powinien zapewniać czas potrzebny do godnej celebracji i sprzyjać budowaniu wspólnoty.

Świętowanie nie powinno kończyć się wraz z rozesłaniem. Jego dopełnieniem są odpoczynek, modlitwa osobista i rodzinna, wspólny posiłek, Liturgia Godzin – zwłaszcza Nieszpory – spotkanie z bliskimi oraz konkretne dzieła miłosierdzia i solidarności.

Podstawowym wyzwaniem duszpasterskim jest dziś nie tylko spadek uczestnictwa w niedzielnej Eucharystii, lecz także stopniowa utrata chrześcijańskiej tożsamości niedzieli. Dzień Pański bywa sprowadzany do świeckiego weekendu, a udział we Mszy Świętej – do spełnienia obowiązku. Osłabieniu ulega świadomość, że wierni nie korzystają jedynie z religijnej posługi, lecz tworzą zgromadzenie zwołane przez Zmartwychwstałego Pana.

Duszpasterstwo niedzieli powinno zatem prowadzić od religijnego minimum do świadomego świętowania: od samego obowiązku do spotkania z Chrystusem, od indywidualnego uczestnictwa do doświadczenia Kościoła oraz od dnia wolnego do dnia radości, odpoczynku i miłości braterskiej (*Dies Domini*, 1, 18-19, 30-33, 35, 49, 52, 64-67 i 75).

Poważna i żywotna formacja liturgiczna

Zgodnie z zaleceniami Kościoła należy podjąć formację liturgiczną całego ludu Bożego „stosownie do ich wieku, stanu, rodzaju życia i stopnia kultury religijnej" (por. *Konstytucja o liturgii*, 19; *Vicesimus Quintus Annus*, 15). Jej celem powinien być „pełny, świadomy i czynny udział w obrzędach liturgicznych, jakiego domaga się sama liturgia" (por. *Konstytucja o liturgii*, 14).

Należy więc podkreślić pilną i autentyczną potrzebę formacji liturgicznej. Powinna być ona zakorzeniona przede wszystkim w roku liturgicznym, który zanurza nasze życie w tajemnicy Paschy Chrystusa i w oczekiwaniu na Jego powrót. To jest prawdziwa formacja ciągła. Szczególne znaczenie ma zaś formacja przez Eucharystię. Słowo Boże, komunia z Ciałem i Krwią Chrystusa, komunia braterska podtrzymują nas w głoszeniu Ewangelii (*Desiderio desideravi*, 64-65).

Szczególna odpowiedzialność za jakość życia liturgicznego spoczywa na duchowieństwie. Dlatego nieodzownym elementem formacji stałej kapłanów i diakonów powinno być pogłębianie znajomości teologii i przepisów liturgicznych, a przede wszystkim rozwijanie duchowości liturgicznej. Troska o godne i świadome sprawowanie świętych misteriów wymaga bowiem nie tylko znajomości obrzędów, lecz także osobistego życia modlitwy i nieustannego pogłębiania więzi z Chrystusem (por. *Desiderio desideravi*, 31-47).

Spotkania formacyjne dla świeckich zaangażowanych w liturgię muszą być regularne. Prosimy, by nie ograniczać się tylko do Liturgicznej Służby Ołtarza. Chodzi o zupełnie nowe spojrzenie na duszpasterstwo liturgiczne nie tylko ceremoniarzy, lektorów, ministrantów, ale też kantorów, członków scholi, zakrystianów i innych stałych posługujących. Należy tu wyróżnić dwa aspekty: formację do liturgii i formację przez liturgię, zawsze mając w świadomości, że nadrzędnym celem jest upodobnienie się do Chrystusa. Fundamentem formacji liturgicznej jest zdolność do rozumienia znaków i symboli.

W tym kontekście ważna jest również formacja wiernych uczestniczących w liturgii. Dobrą inicjatywą mogą być krótkie katechezy liturgiczne (np. pogłębiona refleksja nad czytaniami) głoszone bezpośrednio przed rozpoczęciem celebracji, tak aby mogło ich wysłuchać jak najwięcej osób oraz aby pomóc obecnym w wyciszeniu i skierowaniu myśli ku świętym misteriom, które mają się rozpocząć. Ponieważ wielu tematów liturgicznych nie da się wyczerpać w tak krótkiej formie, można je realizować w określonych cyklach (obrzędy Mszy Świętej, sakramenty, postawy, znaki i symbole, posługi czy przestrzeń liturgiczna). Takie zbiory

katechez powinny być przygotowane pod kierunkiem osób kompetentnych i odpowiedzialnych.

Zaangażowanie świeckich w liturgię

Wierni świeccy współtworzą zgromadzenie liturgiczne. Pogłębione przeżywanie liturgii prowadzi do aktywnego uczestnictwa w celebracji, tak by fizyczna obecność w czasie liturgii zawsze szła w parze z obecnością duchową. To jest świadomość, którą ciągle trzeba odnawiać i budować. W ten sposób człowiek otrzymuje możliwość wejścia w relację z Bogiem i wejścia w żywy kontakt z celebrowanym wydarzeniem zbawczym.

Potrzebne jest wyjście ku człowiekowi, zaproszenie go do pogłębionego zaangażowania w liturgię, nieograniczające się jedynie do wykonywania poszczególnych funkcji, ale obejmujące także tworzenie „zespołów liturgicznych", których celem będzie kształtowanie liturgii na poziomie każdej parafii. Nawet jeśli początkowo będzie to niewielka grupa, odpowiednio zmotywowana będzie ożywiać życie liturgiczne.

Parafia, będąc wspólnotą ewangelizacyjną i misyjną, musi roztropnie poszukiwać i angażować wiernych świeckich. Papież Leon XIV w przemówieniu do uczestników kursu dla odpowiedzialnych w diecezjach za duszpasterstwo liturgiczne powiedział, że działanie „grupy liturgicznej" w parafii „jest wyrazem wspólnoty, która troszczy się o swoje celebracje, przygotowuje je i przeżywa w pełni, we współpracy z proboszczem. W ten sposób unika się zrzucania całej odpowiedzialności na proboszcza oraz pozostawiania śpiewu, proklamacji Słowa czy dekoracji kościoła tylko nielicznym" (17 listopada 2025 r.).

Przypominamy jednocześnie o roli nadzwyczajnych szafarzy Komunii Świętej, których podstawowym zadaniem jest zanoszenie Komunii chorym i osobom z niepełnosprawnościami. Ponadto nadzwyczajny szafarz Komunii Świętej może udzielać Komunii podczas Eucharystii jedynie w przypadku braku kapłanów lub diakonów albo kiedy kapłan napotyka trudności z powodu choroby, podeszłego wieku lub innej ważnej przyczyny albo gdy jest tak wielka liczba wiernych przystępujących do Komunii, że celebracja Mszy zbytnio by się przedłużyła. Poza przypadkami choroby lub niedołężności odprawiający kapłan, a także koncelebransi, nie mogą wyręczać się posługą nadzwyczajnych szafarzy, sami nie rozdzielając Komunii Świętej. Poza tym usilnie przypominamy, iż nadzwyczajni szafarze (poza ustanowionymi akolitami) nie mogą dokonywać repozycji Najświętszego Sakramentu do tabernakulum ani puryfikować naczyń liturgicznych (por. *Redemptionis Sacramentum*, 88, 151, 154-160; *Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski w sprawie formacji i sposobu wykonywania posługi nadzwyczajnych szafarzy Komunii Świętej*, 22 czerwca 1991 r.; *Wskazania Konferencji Episkopatu Polski odnośnie do nadzwyczajnego szafarza Komunii Świętej*, 9 marca 2006 r.).

Materia Eucharystii

Kościół troszczy się o wszystkie szczegóły dotyczące świętej celebracji Eucharystii, w sposób szczególny zaś o chleb i wino, aby spełniały zadość wszystkim wymaganiom prawa kościelnego, a przez to czyniły tę celebrację ważną i godziwą.

Konferencja Episkopatu Polski podczas 361. Zebrania Plenarnego, które odbyło się w Warszawie w dniach 5–6 marca 2013 r., przyjęła *Wskazania w sprawie materii Eucharystii*. Dokument ten został znowelizowany podczas 370. Zebrania Plenarnego, które odbyło się w Warszawie w dniach 6-7 października 2015 r. Wraz z nowelizacją *Wskazań w sprawie materii Eucharystii* przyjęto również *Zarządzenie dotyczące rejestru producentów oraz dostawców*

chleba i wina mszalnego do celebracji Eucharystii (Komisja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dekret powołujący Zespół ds. Weryfikacji Materii Eucharystii*, 10 listopada 2017 r.).

Wszystkich proboszczów zobowiązuje się zatem do weryfikacji źródła nabywania hostii, komunikantów i wina w zakresie ważności certyfikatów: lista firm posiadających licencję na wypiek komunikantów i hostii do sprawowania Eucharystii oraz lista firm posiadających potwierdzenie na import i dystrybucję wina mszalnego znajdują się na stronie https://liturgia.episkopat.pl.

Podkreślamy również konieczność odnawiania świętych postaci eucharystycznych. Konsekrowaną hostię do adoracji należy często odnawiać (raz w miesiącu). Zwracamy także uwagę na świeżość materii Eucharystii. Chleb, którego używa się przy sprawowaniu Najświętszej Ofiary eucharystycznej, powinien być niekwaszony, czysto pszenny i świeżo upieczony, tak aby nie było żadnego niebezpieczeństwa zepsucia (*Redemptionis Sacramentum*, 48). Należy zwracać szczególną uwagę na terminy przydatności do spożycia umieszczone na opakowaniach hostii i komunikantów oraz na właściwe warunki ich przechowywania. Konsekrowane komunikanty przechowywane w tabernakulum należy regularnie odnawiać, nie rzadziej niż raz w miesiącu, z zachowaniem terminu przydatności określonego przez producenta (por. kan. 939 KPK). Zobowiązujemy także proboszczów do przechowywania w tabernakulum zapasu konsekrowanych komunikantów niskoglutenowych. Komunikanty te muszą posiadać kościelny certyfikat. Hostie niskoglutenowe należy konsekrować na oddzielnej patenie. Przed udzieleniem Komunii św. osobom chorym na celiakię szafarz powinien wypuryfikować palce, gdyż niekiedy nawet bardzo małe cząsteczki chleba, pozostające na palcach podczas podnoszenia Hostii lub udzielania Komunii Świętej, zawierają szkodliwą ilość glutenu (*Wskazania Konferencji Episkopatu Polski w sprawie materii Eucharystii*, 5-6 marca 2013 r.; nowelizacja 6-7 października 2015 r.).

Głoszenie homilii

Pragniemy przypomnieć, że tylko biskupi, prezbiterzy i diakoni mogą głosić homilię mszalną, bowiem jest ona nieodłączną częścią liturgii Kościoła. „Liturgiczna natura homilii ze swej istoty wymaga, by powierzać ją wyłącznie osobom wyświęconym do przewodniczenia liturgii Kościoła" (*Dyrektorium homiletyczne*, 5). Niedopuszczalna jest zatem praktyka powierzania głoszenia homilii wiernym świeckim, w tym także seminarzystom, którzy nie przyjęli jeszcze sakramentu święceń (por. *Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące homilii mszalnej*, 14 października 2017 r., 9).

Przypominamy o obowiązku głoszenia homilii podczas Mszy Świętej sprawowanej z udziałem wiernych w niedziele i święta nakazane, zachęcając jednocześnie do głoszenia homilii także w dni powszednie. Podkreślamy konieczność osobistego zaangażowania oraz pogłębionego przygotowywania homilii.

Sposoby przyjmowania Komunii Świętej

Przypominamy wszystkim szafarzom Komunii, zwyczajnym i nadzwyczajnym, że są zobowiązani do przestrzegania prawa liturgicznego, które stanowi, że kiedy nie ma niebezpieczeństwa profanacji, nie można ani zmuszać, ani zabraniać Komunii do ust czy na rękę (por. *Redemptionis Sacramentum*, 92). Jeśli wierny z wiarą i szacunkiem prosi o Komunię na rękę, należy mu jej udzielić. Ta praktyka liturgiczna jest zatwierdzona przez Stolicę Apostolską.

„Każdy zaś, kto przyjmowałby Najświętszą Hostię na dłoń, niech pamięta o odpowiedniej postawie i ułożeniu rąk. Komunię świętą należy przyjmować na lewą dłoń podtrzymywaną przez prawą, a następnie, stojąc przed kapłanem, prawą ręką włożyć Hostię do ust; w żadnym wypadku nie wolno odchodzić z Hostią na dłoni od ołtarza" (*List pasterski Konferencji Episkopatu Polski o sposobach przyjmowania Komunii Świętej*, z 13 marca 2005 r.). Podkreślamy konieczność nieustannego pouczania wiernych w zakresie sposobu przyjmowania Komunii Świętej na rękę.

„Podchodząc do Komunii świętej należy pamiętać o odpowiedniej postawie ciała. Przepisy liturgiczne mówią o dwojakiej: klęczącej bądź stojącej. Postawę określa Konferencja Episkopatu danego kraju (por. OWMR, 160). W Polsce dozwolone są obydwie. Ci jednak, którzy przystępują do ołtarza Ciała Pańskiego stojąc, powinni przed przyjęciem Komunii Świętej przyklęknąć na jedno kolano lub – jeśli nie mogą – przynajmniej wykonać skłon. Biskupi polscy zalecają procesyjne podchodzenie do stołu Pańskiego, gdyż wyraża ono lepiej istotę Eucharystii – pokarmu, który umacnia człowieka na drodze do wieczności (por. *Instrukcja KEP*, 38). Najważniejsze jest jednak to, by przystępowanie do Komunii odbywało się zawsze w sposób godny i spokojny" (*List pasterski Konferencji Episkopatu Polski o sposobach przyjmowania Komunii Świętej*, z 13 marca 2005 r.). Sposoby przyjmowania Komunii Świętej nie mogą dzielić. Mamy zachować w Kościele pokój, o który modlimy się we Mszy przed samą Komunią (por. *Komunikat Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Konferencji Episkopatu Polski*, 3 października 2020 r.).

Przypominamy także, że Kościół daje wiernym możliwość nawet dwukrotnego przystąpienia do Komunii Świętej tego samego dnia (por. KPK, 917), pod warunkiem, że za drugim razem uczestniczą oni w całej Mszy Świętej.

Ogłoszenia

Ogłoszenia przekazuje się po modlitwie po Komunii (OWMR, 166). Przewiduje się „krótkie ogłoszenia, jeśli są konieczne" (OWMR, 90a). Jako zasadę duszpasterską przyjmuje się wyłącznie zwięzłe komunikaty informacyjne podane w kolejności pomagającej skoncentrować uwagę i właściwie je zrozumieć: co, dla kogo, gdzie i kiedy. Szersze treści należy zamieszczać na stronie internetowej, w gazetce lub biuletynie parafialnym, na tablicach ogłoszeń i w mediach społecznościowych.

Transmisja Mszy Świętej

Przy transmisji Eucharystii należy szczególnie pamiętać, że pierwszym i podstawowym jej celem jest posługa chorym (por. *Dyrektorium w sprawie celebracji Mszy świętej transmitowanej przez telewizję*, 14 marca 2017 r., 8). Należy zaznaczyć, że oglądanie Mszy Świętej w telewizji nie jest tym samym, co bezpośrednie uczestnictwo i nie pozwala zatem na wypełnienie obowiązku uczestnictwa we Mszy Świętej w niedziele i święta nakazane, bowiem domaga się on fizycznej obecności wiernych (*Dies Domini*, 54). O ile docenić należy to, że starsi i chorzy łączą się z uczestniczącymi w niedzielnej Mszy Świętej transmitowanej przez telewizję, „to nie można jednak tego powiedzieć o kimś, kto ze względu na te transmisje chciałby się zwolnić z pójścia do kościoła i uczestnictwa w celebracji eucharystycznej żywego Kościoła" (*Sacramentum Caritatis*, 57). Potrzeba więc żywej wspólnoty, bowiem żadne nagranie nie jest w stanie utrwalić misterium zbawienia, które Bóg dokonuje w sercu człowieka. W związku z tym prosimy, aby – jeśli istnieje taki zwyczaj – w mediach publikować jedynie fragmenty liturgii, np. homilie.

Szaty i naczynia liturgiczne

Kielich mszalny należy przykrywać welonem, który może być w kolorze dnia lub biały (por. OWMR, 118).

Naczynia liturgiczne, które zostały przeznaczone do sprawowania liturgii, winny być wykonane z dokładnym uszanowaniem norm wypływających z tradycji i ksiąg liturgicznych (por. *Redemptionis Sacramentum*, 117). Naczynia liturgiczne należy poddawać systematycznej renowacji.

Szaty liturgiczne winny podkreślać piękno świętych czynności. Dbałość o czystość ornatów, alb, stuł czy kap to wyraz szacunku dla sacrum liturgii.

Naczynia i szaty liturgiczne, zanim zostaną użyte, powinny być pobłogosławione przez kapłana zgodnie z obrzędami przewidzianymi w księgach liturgicznych (por. *Redemptionis Sacramentum*, 118).

Kapłani powinni czuwać, aby bielizna ołtarzowa była zawsze czysta i często prana, gdyż na niej kładzie się święte postacie. Jest godne polecenia, by wodę z pierwszego, ręcznego prania wylewać do kościelnej studzienki lub w odpowiednie miejsce na ziemię (por. *Redemptionis Sacramentum*, 120).

Ponadto należy troszczyć się o świeżość i właściwe przechowywanie olejów świętych, a także o jakość świec, kadzidła i innych materiałów wykorzystywanych podczas celebracji liturgicznych.

Wystawienie Najświętszego Sakramentu

Przy wystawieniu Najświętszego Sakramentu w monstrancji należy używać kadzidła oraz zapalić cztery albo sześć świec. Przy wystawieniu w puszce należy zapalić przynajmniej dwie świece, natomiast użycie kadzidła jest fakultatywne (por. *Komunia Święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą Świętą*, 61). Zwyczajnym celebransem wystawienia jest kapłan lub diakon, który pod koniec adoracji, przed schowaniem Najświętszego Sakramentu, udziela Nim ludowi błogosławieństwa. Porządek wystawienia Najświętszego Sakramentu, które trwa krótko, należy ułożyć tak, by przed błogosławieństwem Najświętszym Sakramentem poświęcić pewien czas na czytanie słowa Bożego, śpiew, modlitwy oraz krótką modlitwę w ciszy. Celebrans ubiera się w sutannę, albę lub komżę oraz białą stułę i kapę. Podczas wystawienia Najświętszego Sakramentu nie wolno sprawować Mszy Świętej w tej samej przestrzeni kościoła lub kaplicy, w której odbywa się adoracja. Zakazane jest również wystawienie, które ma na celu tylko udzielenie błogosławieństwa (*Komunia Święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą Świętą*, 58-68).

Imiona papieża, biskupa i świętych w tekstach liturgicznych Kościoła

Wspominanie imion papieża i biskupa diecezjalnego jest znakiem komunii z nimi i jest obowiązkiem każdego kapłana sprawującego Eucharystię. Ma więc wartość eklezjologiczną i wspólnotową.

W modlitwach liturgicznych wymienia się imię papieża bez towarzyszącego mu liczebnika porządkowego. Właściwa jest zatem formuła: „razem z naszym Papieżem Leonem".

Wymienianie biskupów pomocniczych jest fakultatywne. Gdy w diecezji jest tylko jeden biskup pomocniczy, można użyć formuły: „razem z naszym Papieżem N., naszym Biskupem N.

i z Biskupem N. oraz całym duchowieństwem". Gdy jednak biskupów pomocniczych jest więcej niż jeden, używa się wyłącznie formuły ogólnej. Tak obecnie jest w przypadku Archidiecezji Gdańskiej. Z tego powodu właściwy tekst wypowiadany np. w II Modlitwie eucharystycznej brzmi: „razem z naszym Papieżem Leonem, naszym Biskupem Tadeuszem, jego biskupami współpracownikami oraz całym duchowieństwem". Nie wymienia się innych biskupów obecnych okolicznościowo. Usilnie prosimy o właściwe stosowanie powyższych norm w całej Archidiecezji Gdańskiej, aby nie rozmywać mocnego znaku eklezjologicznego.

Kanoniczny obowiązek proboszcza sprawowania Mszy Świętej za parafian

Przypominamy o kanonicznym obowiązku proboszcza celebracji Mszy Świętej w intencji parafian: kan. 534 KPK – § 1. Po objęciu parafii proboszcz zobowiązany jest odprawiać Mszę Świętą za powierzony sobie lud we wszystkie niedziele i święta nakazane w swojej diecezji; jeżeli w któryś z tych dni nie mógłby odprawić Mszy Świętej ze względu na prawną przeszkodę, powinien wypełnić ten obowiązek w te same dni za pośrednictwem innego kapłana albo w innym dniu osobiście. § 3. Proboszcz, który nie uczynił zadość obowiązkowi, o którym mowa w § 1 i 2, ma jak najszybciej odprawić tyle Mszy Świętej za wiernych, ile opuścił.

Muzyka w liturgii

Celem muzyki liturgicznej jest „chwała Boża i uświęcenie wiernych" (*Musicam Sacram*, 4). Ma się wyróżniać świętością i pięknem, a jej powstawaniu powinna towarzyszyć duchowa inspiracja. W dniu 19 sierpnia 2026 r. papież Leon XIV w ramach katechez poświęconych dokumentom Soboru Watykańskiego II podjął temat muzyki sakralnej. Przypomniał, że śpiew jest integralną częścią liturgii, a muzyka nie jest jedynie jej ozdobą.

Muzyka w liturgii ma być wykonywana wyłącznie na żywo. Stanowczo przypominamy, że podczas sprawowania liturgii obowiązuje zakaz korzystania z tzw. elektronicznych organistów oraz zastępowania gry na instrumentach i śpiewu wiernych muzyką odtwarzaną z urządzeń automatycznych. W tej kwestii przepisy Kościoła są jednoznaczne: „Niedopuszczalne jest stosowanie tzw. automatycznych organistów. Muzyka odtwarzana elektronicznie nie może zastępować gry na instrumentach lub śpiewu zgromadzonych. Może ona jednak, poza celebracją, pomagać w tworzeniu klimatu sacrum we wnętrzu kościoła. Odtwarzanie jej wówczas powinno być czynione z właściwym umiarem, by świątynia pozostawała przede wszystkim miejscem modlitewnego milczenia" (*Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o muzyce kościelnej*, 14 października 2017 r., 40). Zobowiązujemy zatem proboszczów i rektorów kościołów do ścisłego przestrzegania powyższych przepisów oraz wyeliminowania praktyk z nimi sprzecznych.

Muzycy kościelni powinni być należycie przygotowani. Konieczna jest również ich permanentna formacja liturgiczna i duchowa, która odbywa się na poziomie diecezjalnym i parafialnym, wyrażająca się w codziennej trosce duszpasterzy oraz Archidiecezjalnej Komisji ds. Muzyki Kościelnej o rozwój wykonawców muzyki liturgicznej w kościołach parafialnych i rektorskich.

Ponieważ także w naszej archidiecezji obecnie coraz częściej gromadzą się wierni różnych narodowości, wypada, aby tam, gdzie okoliczności na to pozwalają, zwłaszcza podczas Mszy Świętych niedzielnych śpiewać w języku łacińskim przynajmniej niektóre stałe części Mszy Świętej: Gloria, Credo, Sanctus, Agnus Dei i modlitwę Pańską (por. OWMR, 41). Tym samym zachęcamy do katechezy liturgicznej w tym zakresie.

Ponadto polecamy, aby organiści prowadzili również krótką naukę pieśni kilka minut przed rozpoczęciem Mszy Świętej, pomagając utrwalać znane śpiewy oraz wprowadzać nowe, ze szczególnym uwzględnieniem hymnów diecezjalnych i okolicznościowych.

Cisza w liturgii

Sobór Watykański II podkreśla: „W odpowiednim czasie należy zachować także pełne czci milczenie" (*Konstytucja o liturgii*, 30). Obowiązkowo zachowuje się chwilę ciszy po wezwaniu do aktu pokuty, przed wspólnym wyznaniem win (OWMR, 51) oraz po „Módlmy się" przed kolektą: „wszyscy razem z kapłanem zachowują chwilę milczenia" (OWMR, 54).

Zaleca się ciszę przed celebracją, także w zakrystii, oraz przed liturgią słowa, po czytaniach i po homilii (OWMR, 45, 56, 66). Po Komunii Świętej należy zapewnić czas modlitwy: zależnie od okoliczności zachowuje się ciszę albo wykonuje wspólny śpiew uwielbienia (OWMR, 88, 164). Jeśli wcześniej nie było ciszy, można ją zachować przed modlitwą po Komunii (OWMR, 165). Chwil milczenia nie wypełnia się komentarzem ani muzyką.

Cisza służy skupieniu, przyjęciu słowa Bożego i modlitwie: „Jego [milczenia] natura zależy od czasu, w jakim jest przewidziane w poszczególnych obrzędach. W akcie pokuty i po wezwaniu do modlitwy wierni skupiają się w sobie; po czytaniu lub homilii krótko rozważają to, co usłyszeli; po Komunii Świętej zaś wychwalają Boga w sercu i modlą się do Niego" (OWMR, 45).

Dla ochrony skupienia zaleca się wyciszenie telefonów komórkowych. Można umieścić informację przy wejściu do kościoła oraz, w razie potrzeby, przekazać ją przed rozpoczęciem liturgii. Proponowany komunikat: „Prosimy o wyciszenie telefonów komórkowych. Zachowajmy ciszę sprzyjającą modlitwie".

Kapłanom zabrania się zabierania telefonów komórkowych do konfesjonału; wiernych zachęca się natomiast do przystępowania do spowiedzi bez telefonu. Służy to skupieniu i ochronie tajemnicy sakramentalnej (*Kodeks Prawa Kanonicznego*, kan. 983 § 1; *Nota Penitencjarii Apostolskiej o ważności forum wewnętrznego i nienaruszalności pieczęci sakramentalnej* z dnia 29 czerwca 2019 r., 1). Przywołane dokumenty uzasadniają obowiązek ochrony tajemnicy spowiedzi.

Czytelność trzech stref liturgicznych w każdym kościele

Należy przez to rozumieć wyraźne i harmonijne ukształtowanie trzech stref liturgicznych w prezbiterium: ołtarza, ambony oraz miejsca przewodniczenia. Nie są one jedynie elementami wyposażenia, lecz znakami ukazującymi strukturę celebracji i działanie Chrystusa w zgromadzeniu liturgicznym.

Ołtarz, na którym uobecnia się Ofiara krzyża i przy którym lud uczestniczy w Uczcie Pańskiej, powinien stanowić rzeczywisty ośrodek zgromadzenia. Ambona jest miejscem głoszenia słowa Bożego; powinna być stała, godna i dobrze widoczna. Wykonuje się z niej czytania, psalm responsoryjny i orędzie wielkanocne, można zaś wygłaszać homilię oraz wezwania modlitwy powszechnej. Zgodnie z prawem kościelnym ambona jest miejscem głoszenia Ewangelii i przekazywania nauczania Kościoła katolickiego. Wykorzystywanie jej do innych celów jest nadużyciem. Nie wolno więc wygłaszać innych przemówień niezwiązanych z liturgią. Natomiast miejsce przewodniczenia powinno uwydatniać funkcję celebransa jako przewodniczącego zgromadzenia i kierującego jego modlitwą, nie przybierając jednak formy tronu (por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, 288-310).

Czytelność tych miejsc zależy zarówno od ich formy i usytuowania, jak i od właściwego sposobu używania. Należy uwzględnić ich proporcje, widoczność, oświetlenie, nagłośnienie oraz przebieg procesji i innych czynności liturgicznych. Poważniejsze zmiany w istniejących świątyniach powinny być konsultowane z diecezjalną komisją liturgiczną oraz komisją sztuki sakralnej.

W tym miejscu pragniemy również przypomnieć rolę i zadania przewodniczącego liturgii. Celebrans przewodniczy całym obrzędom wstępnym. Homilia głoszona przez przewodniczącego liturgii jest ważnym znakiem, dlatego z zasady powinien ją głosić główny celebrans. W szczególnych przypadkach homilię może wygłosić kapłan koncelebrujący lub diakon, a także biskup lub prezbiter, który uczestniczy w celebracji. Niewłaściwą praktyką jest zwyczaj głoszenia homilii przez cały dzień przez kapłana lub diakona, który we Mszy Świętej nie uczestniczy (por. *Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące homilii mszalnej*, 14 października 2017 r., 8). Wprowadzenie do modlitwy wiernych oraz jej zakończenie należy zawsze do kapłana przewodniczącego (por. OWMR nr 71). Celebrans przewodniczy następnie liturgii eucharystycznej, a więc przygotowaniu darów, Modlitwie eucharystycznej i obrzędom Komunii. Po modlitwie po Komunii przewodniczy zaś obrzędom zakończenia.

Obrzędy pogrzebu związane z kremacją zwłok

Narastająca w Polsce praktyka kremacji zwłok wymaga przypomnienia wytycznych duszpastersko-liturgicznych.

„Obrzędy pogrzebowe z ostatnim pożegnaniem włącznie, z udziałem rodziny i wspólnoty parafialnej, zasadniczo należy odprawić przed kremacją ciała zmarłego, zgodnie z podanymi w rytuale formami i odpowiednio dobranymi stacjami (*Obrzędy pogrzebu*, s. 23-188). Do takiej praktyki należy wychowywać wiernych.

Urnę po kremacji składa się w grobie lub w specjalnym kolumbarium (ściana lub kaplica na cmentarzu).

W uzasadnionych przypadkach obrzędy pogrzebowe, podane w rytuale, można sprawować nad samą urną, którą stawia się przed prezbiterium na odpowiednim podwyższeniu, obok zapalonego paschału.

W zależności od okoliczności, zwłaszcza jeśli przed kremacją nie miały miejsca żadne obrzędy pogrzebowe, złożenie urny do grobu może poprzedzić liturgia słowa i modlitwy ostatniego pożegnania podane w Trzeciej formie pogrzebu z jedną stacją (*Obrzędy pogrzebu*, s. 115-127) odpowiednio je zmieniając (zamiast „ciało”, winno się mówić „prochy” itp.)”.

Sam obrzęd złożenia urny w grobie zamieszczony jest w dodatku do *Obrzędów pogrzebu* (s. 345-353).

Przypominamy jednocześnie, iż zgodnie ze wskazaniami Konferencji Episkopatu Polski nie powinno się pozbawiać homilii uczestników liturgii pogrzebowej, także wtedy, gdy zmarły nie prowadził życia z wiary, choć należał do Kościoła. Homilia podczas pogrzebu stanowi bowiem niepowtarzalną okazję do głoszenia Zmartwychwstałego Chrystusa, szczególnie wobec wielu niewierzących czy obojętnych religijnie, którzy uczestniczą w liturgii. Dlatego należy podkreślić potrzebę zachowania charakteru kerygmatycznego homilii pogrzebowej. Przypomina się także, że homilia może wprawdzie uwzględnić okoliczności życia i śmierci zmarłego, ale nie może stać się mową pochwalną (*Wskazania Konferencji Episkopatu Polski*

dotyczące homilii mszalnej, 21 listopada 2017 r., 8). Ponadto należy pamiętać, iż słowa pożegnania nie mogą być wypowiadane z ambony.

Zastosowanie sztucznej inteligencji w liturgii

W świetle nauczania Leona XIV na sztuczną inteligencję należy patrzeć jako cenną pomoc, wymagającą jednak trzeźwego i czujnego podejścia. Papież zwraca jednak uwagę, że nie jest ona neutralna moralnie oraz domaga się szczególnej roztropności we wdrażaniu jej w kolejnych obszarach (por. *Magnifica humanitas*, 100, 104 i 106).

Z tych powodów nie wolno korzystać podczas celebracji z jakichkolwiek tekstów liturgicznych (modlitw czy błogosławieństw) wygenerowanych przez sztuczną inteligencję. Mogą one bowiem zawierać błędy, nieprawdziwe informacje, a forma ich przekazu może także zrażać uczestników wyczuwalną „sztucznością".

W przypadku wspierania się sztuczną inteligencją w pozyskiwaniu źródeł czy inspiracji np. do katechez, szczególną uwagę należy zwrócić na weryfikację prawdziwości podawanych przez nią informacji.

Homilia powinna być owocem osobistej modlitwy, medytacji słowa Bożego, refleksji teologicznej oraz znajomości wspólnoty, do której jest kierowana. Na potrzebę osobistego zaangażowania w jej przygotowanie zwrócił uwagę papież Leon XIV podczas spotkania z duchowieństwem diecezji rzymskiej (19 lutego 2026 r.): „Na marginesie, pozwolę sobie zaprosić do opierania się pokusie przygotowywania homilii przy pomocy sztucznej inteligencji!". Ojciec Święty uzasadnił tę zachętę koniecznością rozwijania własnych zdolności intelektualnych: „Jak wszystkie mięśnie w ciele – jeżeli ich nie używamy, jeżeli ich nie poruszamy, obumierają – tak samo mózg potrzebuje być używany. A więc także naszą inteligencję, waszą inteligencję, trzeba ćwiczyć, aby nie utracić tej zdolności".

W związku z powyższym stanowczo zabrania się zastępowania osobistego przygotowania homilii tekstami wygenerowanymi przez sztuczną inteligencję oraz głoszenia tak przygotowanych homilii. Ewentualne wykorzystanie narzędzi AI w pracy nad materiałami pomocniczymi wymaga roztropności, krytycznej oceny i starannej weryfikacji pozyskiwanych informacji.

Zakończenie

Obchodząc 800. rocznicę *transitus* św. Franciszka – jego przejścia do wieczności – przytoczmy na zakończenie wyjątkowe słowa Biedaczyny z Asyżu, świadczące o jego wielkiej wierze w rzeczywistą obecność Chrystusa w Eucharystii. Niech budzą także w nas na nowo zachwyt nad wielkością tego misterium oraz postawę pokory, aby dzieło odnowy życia liturgicznego w naszej archidiecezji wydało trwałe i błogosławione owoce.

„Niech drży cała ludzkość, niech zadrży cały wszechświat i niech raduje się niebo, gdy na ołtarzu, w ręku kapłana, obecny jest Chrystus, Syn Boga żywego. O godna podziwu wysokości i zadziwiająca godności! O wzniosła pokoro! O pokorna wzniosłości, że Pan wszechświata, Bóg i Syn Boży, tak się uniżył, że ukrył się, dla naszego zbawienia, pod małą postacią chleba! Patrzcie, bracia, na pokorę Boga i otwórzcie przed Nim wasze serca; uniżcie się też wy, abyście byli przez Niego wywyższeni. Nie zatrzymujcie więc nic z siebie dla siebie, aby Ten, który ofiaruje się wam w całości, mógł was w całości przyjąć" (Święty Franciszek z Asyżu, *List do całego Zakonu II*, 26-29).